

Joanna Zielińska-Szczepkowska, Izabela Zabielska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W SEZONIE LETNIM 2008 W OPINII TURYSTÓW

Streszczenie: Niniejszy artykuł prezentuje wyniki badań na temat atrakcyjności turystycznej województwa warmińsko-mazurskiego w opinii turystów krajowych i zagranicznych, przeprowadzonych w okresie letnim 2008 r. Przedstawiono powody przyjazdu respondentów na Warmię i Mazury oraz pozytywne i negatywne spostrzeżenia dotyczące pobytu w badanym województwie. W świetle przeprowadzonych badań przedstawiono wnioski wskazujące na konieczność określonych zmian, m.in. w obszarach promocji oraz infrastruktury turystycznej.

Słowa kluczowe: turystyka, atrakcyjność turystyczna, Warmia i Mazury

1. Wstęp

Turystyka należy obecnie do najdynamiczniej rozwijających się dziedzin gospodarki w Europie. Postrzegana jest jako czynnik stymulujący pozostałe gałęzie gospodarki, ale również jako narzędzie pobudzające międzykulturową współpracę i wspólne porozumienie. Gałąź turystyczna stwarza ponadto duże szanse na podnoszenie terytorialnej spójności wewnątrz Europy¹.

Aktywność turystyczna jest jednym z mierników poziomu życia mieszkańców, a także wskaźnikiem rozwoju cywilizacyjnego społeczeństw. Turystyka zagraniczna odgrywa niezmiernie ważną rolę w międzynarodowych obrotach usługowych. Pozytywny wpływ turystyki międzynarodowej nie ogranicza się tylko do bezpośrednich wpływów dewizowych. Turyści zagraniczni kreują bowiem dodatkowy popyt na usługi i towary, które są im sprzedawane i w ten sposób eksportowane. Należy pamiętać, że turystyka pobudza także dalszą produkcję towarów i usług, a przez to wpływa na wzrost zatrudnienia i w efekcie na zwiększenie dochodów².

¹ *Sustainable tourism as a factor of cohesion among European regions*, Committee of the Regions, CoR Studies E-6/2006, Brussels 2006.

² *Współczesna gospodarka światowa*, red. A.B. Kisiel-Łowczyk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2003, s. 104.

Część empiryczna niniejszego artykułu opiera się na badaniach ilościowych, które zostały przeprowadzone za pomocą kwestionariusza wywiadu. Istotą przeprowadzonych badań było zbadanie profilu oraz preferencji turystów krajowych i zagranicznych odwiedzających region Warmii i Mazur. Badanie przeprowadzono w 15 Punktach Informacji Turystycznej (PIT) zlokalizowanych na terenie woj. warmińsko-mazurskiego, w okresie letnim, tj. od maja do września 2008 r. W tym czasie na ankiety dotyczące wizerunku Warmii i Mazur odpowiedziało 254 respondentów z Polski oraz 191 respondentów z zagranicy. Kwestionariusz wywiadu składał się z 8 pytań, zarówno zamkniętych, jak i wielokrotnego wyboru. Respondentów poproszono m.in. o ocenę jakości bazy noclegowej oraz gastronomicznej, oferty kulturalnej, a także różnorodności przyrodniczej badanego obszaru. Zadano im też pytania, które miały pomóc w stworzeniu profilu turysty krajowego i zagranicznego odwiedzającego woj. warmińsko-mazurskie: Kim jest „przeciętny” turysta? Z czym kojarzy mu się region Warmii i Mazur? Jakie miejsca uważa za najbardziej atrakcyjne? Które z nich zamierza w przyszłości ponownie odwiedzić w celach turystycznych? Wyniki niniejszych badań przedstawiono graficznie oraz opisowo.

2. Atrakcyjność turystyczna woj. warmińsko-mazurskiego

O rozwoju turystyki decyduje wiele czynników. Zaliczymy do nich walory przyrodnicze, niewątpliwie niezbędne do rozwoju turystyki, lecz także elementy składające się na atrakcyjność turystyczną: walory kulturowe, infrastrukturę turystyczną, dostępność obszarów i rejonów dla potencjalnych turystów. Pomiedzy tymi czynnikami występują złożone interakcje typu przyczynowo-skutkowego, które kreują wielkość ruchu turystycznego³. Biorąc pod uwagę ograniczone ramy objętościowe niniejszego artykułu, autorzy przedstawiają wybrane elementy warunkujące atrakcyjność turystyczną Warmii i Mazur, tj. walory kulturowe, przyrodnicze oraz bazę noclegową badanego województwa.

Województwo warmińsko-mazurskie cechuje się wieloma udokumentowanymi walorami turystycznymi, w szczególności przyrodniczymi i kulturowymi, co świadczy o dużym potencjale do rozwoju turystyki. Ze względu na ww. walory oraz niewielką degradację środowiska przyrodniczego w regionie warmińsko-mazurskim możliwy jest rozwój różnych form turystyki, szczególnie sportów wodnych i żeglarstwa⁴.

Region warmińsko-mazurski posiada doskonale warunki do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej, a przede wszystkim wodnej. Od lat znajduje się też w czołówce

³ K. Niewiadomski, *Czynniki różnicujące ruch turystyczny na przykładzie Polski i województwa podlaskiego*, Studia Regionalne i Lokalne, nr 4 (38), Warszawa 2009, s. 113–126.

⁴ M. Dębniwska, J. Skorwider, *Wpływ integracji Polski z Unią Europejską na rozwój działalności turystycznej w regionie Warmii i Mazur*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu, nr 1015: *Agrobiznes 2004 Sytuacja agrobiznesu w Polsce po przystąpieniu do UE*, t. 1, Wydaw. AE we Wrocławiu, Wrocław 2004, s. 135–141.

pod względem liczby odwiedzających go turystów. W 2007 r. do miejscowości położonych na terenie tego województwa przyjechało 2,4 mln Polaków, czyli o 0,3 mln więcej niż w 2006 r. i o 0,8 mln więcej niż dwa lata wcześniej⁵.

Obecnie każdy z turystów niemal wszędzie może wynająć żaglówkę, kajak czy łódkę i popłynąć dowolnie wybranym szlakiem. Największe centra żeglarskie to Mikołajki, Giżycko, Ruciane-Nida, Węgorzewo. Równie atrakcyjne są Pojezierza Mrągowskie i Iławskie, obfitujące w ośrodki sportów wodnych.

Na Warmii i Mazurach dobrze rozwija się także turystyka zimowa. Miłośnicy sportów zimowych mogą korzystać aż z 6 centrów zimowych posiadających wyciągi narciarskie zlokalizowane w Lidzbarku Warmińskim, Gołdapi, Rusi, Mrągowie, Okrągłem i na Wzgórzach Dylewskich. Warto również wspomnieć, iż Ośrodek Sportów Zimowych na Krzyżowej Górze w Lidzbarku Warmińskim słynie z jedynej – poza górami – stacji GOPR.

Na terenie Warmii i Mazur wyróżnione zostały obszary przyrody o szczególnym znaczeniu europejskim. W ramach sieci Natura 2000 w 2005 r. ustanowiono 12 obszarów specjalnej ochrony ptaków oraz 8 obszarów ochrony siedlisk, których łączna powierzchnia zajmuje ponad 20% powierzchni województwa. Region należy również do najbogatszych pod względem bioróżnorodności w Polsce. Występują tu gatunki rzadkie, chronione i zagrożone, wymienione w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin i Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt.

Obszar woj. warmińsko-mazurskiego należy wraz z województwem podlaskim oraz niektórymi gminami z woj. mazowieckiego, pomorskiego i kujawsko-pomorskiego do Zielonych Płuc Polski – północno-wschodniego regionu kraju, jednego z ostatnich w Europie obszarów o nieskażonej przyrodzie oraz niezwykłych walorach krajoznawczych i kulturowych, w którym powinno się konsekwentnie przestrzegać zasad ekorozwoju. Oznacza to szczególny nacisk na ochronę środowiska oraz powiązanie jej z rozwojem gospodarczym, zdrowiem społeczeństwa i postępowaniem cywilizacyjnym.

Do najważniejszych zabytków budownictwa sakralnego należą: zespół zabudowań Wzgórza Katedralnego we Fromborku, a w jego obrębie m.in. warownia, zbudowana na miejscu grodu pruskiego z XIV i XV w. oraz katedra, pałac biskupi, dzwonnice; XIV-wieczny kościół św. Katarzyny w Braniewie; XIV-wieczna fara w Ornece; katedra w Olsztynie i kolegiata w Dobrym Mieście oraz barokowa bazylika w Świętej Lipce ze słynnymi na cały kraj organami. Spośród zamków na uwagę turystów zasługują obiekty w Lidzbarku Warmińskim, Olsztynie, Nidzicy, Rynie, Reszlu, Ostródzie, Kętrzynie oraz dobrze zachowane ruiny warowni w Szymbarku. Odrestaurowane zamki ukazują rozwój i potęgę istniejących na tym terenie w średniowieczu Diecezji Warmińskiej i państwa krzyżackiego oraz stanowią atrakcję turystyczną, porównywalną z zamkami nad Loarą.

⁵ *Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2007 r.*, Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 2008.

Tabela 1. Zasoby oraz wykorzystanie bazy noclegowej w 2008 r. wg województw

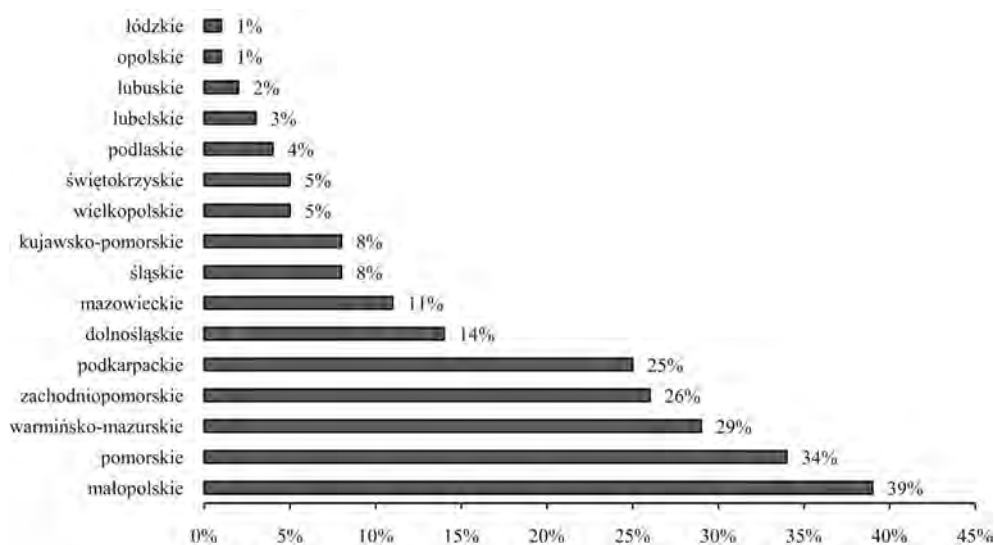
Województwo	Liczba obiektów	Liczba miejsc noclegowych całorocznych	Liczba korzystających		Liczba udzielonych noclegów		Wykorzystanie miejsc noclegowych (%)
			ogółem	cudzoziemcy	ogółem	cudzoziemcy	
Polska	6 857	381 604	19 556 102	4 046 312	56 645 518	10 173 237	40,7
Dołnośląskie	736	44 296	2 012 586	448 136	5 229 121	1 129 023	32,3
Kujawsko-pomorskie	306	15 378	778 400	77 398	2 892 903	189 740	51,5
Lubelskie	298	11 088	677 166	81 481	1 555 548	139 002	33,5
Lubuskie	335	11 473	703 590	196 296	1 524 694	286 358	36,4
Łódzkie	216	13 164	891 886	115 359	1 864 377	262 595	38,8
Małopolskie	872	58 592	2 711 416	828 956	7 953 631	1 985 679	37,1
Mazowieckie	325	37 002	2 708 116	809 563	5 106 840	1 506 428	37,8
Opolskie	116	4 922	242 127	34 931	635 988	100 200	35,4
Podkarpackie	355	15 791	619 372	62 798	1 886 570	147 033	32,7
Podlaskie	166	6 464	462 169	68 737	907 520	106 185	38,5
Pomorskie	822	31 489	1 595 316	245 551	6 166 428	631 019	53,7
Śląskie	423	32 449	1 647 814	259 506	4 333 866	665 492	36,6
Świętokrzyskie	123	7 616	353 990	24 689	1 072 492	64 214	38,6
Warmińsko-mazurskie	384	19 918	906 053	155 346	2 459 639	384 139	33,8
Wielkopolskie	540	24 805	1 503 521	257 369	3 022 100	528 607	33,4
Zachodniopomorskie	840	47 157	1 742 580	380 196	10 033 801	2 047 523	58,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki.

Tłumy turystów przyciągają Pola Grunwaldzkie, na których w 1410 r. sprzymierzone wojska polsko-litewskie rozbiły potęgę krzyżacką. W kolejne rocznice tego wydarzenia odbywają się tutaj spektakularne pokazy rycerskie. Dużym zainteresowaniem cieszą się także Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku oraz ruiny dawnej kwatery Hitlera w Gierłozie k. Kętrzyna.

Charakteryzując walory turystyczne woj. warmińsko-mazurskiego, nie należy zapominać również o XIX-wiecznym Kanale Ostródzko-Elbląskim, będącym rzadkością na skalę światową. Statki pokonują jego pięć pochylni na szynach, dzięki zabytkowym, czynnym do dnia dzisiejszego, urządzeniom hydrotechnicznym.

O wielkości i natężeniu ruchu turystycznego decydują walory turystyczne z całym zespołem usług i obiektów – infrastrukturą turystyczną. Obejmuje ona m.in. bazę noclegową, żywieniową oraz zaplecze towarzyszące. Podstawowym elementem infrastruktury turystycznej zaspokajającej potrzeby turystów jest baza noclegowa, będąca przedmiotem szczegółowych rozważań niniejszego opracowania (tabela 1).

Rys. 1. Najatrakcyjniejsze pod względem turystycznym województwa zdaniem Polaków

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania przeprowadzonego przez PART-Synovate na zlecenie W-M ROT, *Raport otwarcia marki Warmii i Mazur*, styczeń 2008.

W 2008 r. w województwie warmińsko-mazurskim do dyspozycji turystów pozostawały 384 obiekty zbiorowego zakwaterowania, co w porównaniu do innych województw plasowało region Warmii i Mazur na 7. miejscu. Obiekty zbiorowego zakwaterowania dysponowały w 2008 r. 38,7 tys. miejsc noclegowych, w tym ponad połowa należała do obiektów całorocznych. Porównując liczbę miejsc noclegowych

ogółem w warmińsko-mazurskim z pozostałymi obszarami kraju, można zaobserwować, iż jedynie pięć województw w 2008 r. dysponowało większą liczbą miejsc (zachodniopomorskie, pomorskie, mazowieckie, małopolskie i dolnośląskie). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w województwie był jednak dość niski, w odniesieniu do średniej dla kraju, i wynosił 33,8%. Tym samym wykorzystanie miejsc noclegowych całorocznych w stosunku do innych województw uplasowało Warmię i Mazury dopiero na 12. miejscu.

Warmia i Mazury to region posiadający konkurencyjny wizerunek w obszarze turystyki, zaliczający się do trzech najlepiej ocenianych pod tym względem przez Polaków (rysunek 1). Z badań przeprowadzonych na zlecenie Warmińsko-Mazurskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej w 2007 r.⁶ na próbie 1000 mieszkańców kraju wynika, że jest to region najczęściej wskazywany jako atrakcyjny turystycznie, zarówno w grupie województw Polski Wschodniej, jak i województw leżących w pasie pojezierzy (trzecia lokata pod względem atrakcyjności turystycznej województw zdaniem 29% respondentów).

3. Wyniki badań

Jednym z celów przeprowadzonych badań było określenie charakterystyki turysty krajowego i zagranicznego odwiedzającego województwo warmińsko-mazurskie. Najliczniejszą grupę respondentów krajowych stanowiły osoby młode w wieku 18–30 lat (53% wszystkich badanych), zaś w przypadku turystów zagranicznych większość badanych stanowiły osoby w wieku 18–30 lat, 31–40 lat, 41–50 lat (odpowiednio: 23%, 22% oraz 24%).

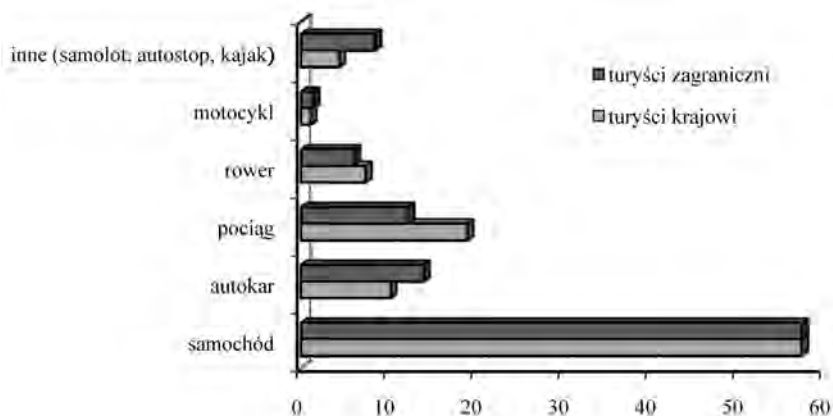
Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania turystów krajowych, najchętniej region Warmii i Mazur odwiedzali mieszkańcy woj. mazowieckiego, śląskiego i pomorskiego (odpowiednio: 27%, 12%, 8%). Co ciekawe, dużym zainteresowaniem, jako miejsce letniego odpoczynku, cieszył się badany region wśród swoich mieszkańców, którzy jako osoby korzystające z PIT na terenie woj. warmińsko-mazurskiego stanowili grupę 13% respondentów. Najmniej liczna grupa turystów odwiedzających PIT w badanym okresie pochodziła z woj. opolskiego i podkarpackiego (1% populacji respondentów). Dla zdecydowanej większości turystów z Polski (68%) nie była to pierwsza podróż na Warmię i Mazury

Wśród respondentów z zagranicy największa liczba osób pochodziła z Niemiec (56%). Na drugim i trzecim miejscu znaleźli się turyści z Anglii (6%) i Szwecji (5%). Dla ponad połowy badanych przyjazd na Warmię i Mazury był pierwszym (52%).

Wśród badanej grupy turystów krajowych oraz zagranicznych przeważająca liczba osób podróżowała na Warmię i Mazury samochodem (57,5%) (rysunek 2). Drugim najczęściej wybieranym środkiem lokomocji był w przypadku respondentów

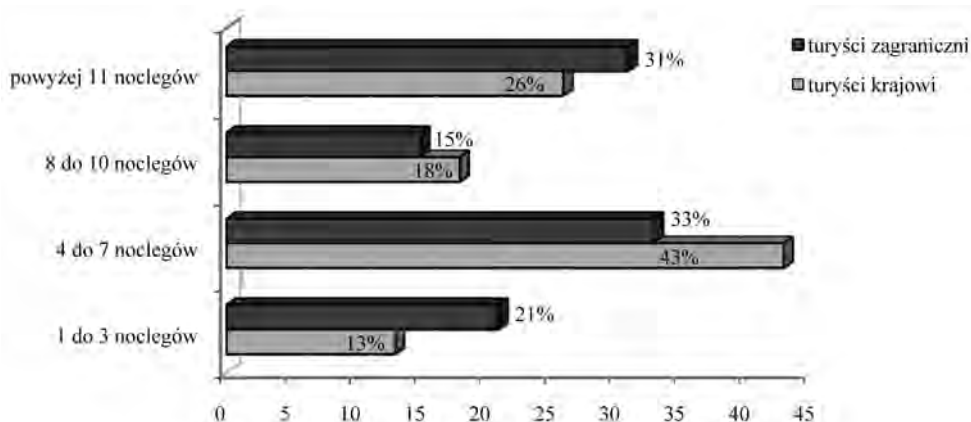
⁶ H. Gonera, *Budowa i utrwalanie marki obszaru Kanału Elbląskiego*, konferencja otwierająca projekt „Zintegrowany system promocji turystycznej obszaru Kanału Elbląskiego”, Elbląg 2009.

krajowych pociąg (19,1%), zaś wśród zagranicznych – autokar (14,1%). Ci ostatni w ankietach równie często wskazywali na podróż do Polski samolotem. Z racji braku lotniska pasażerskiego w samym woj. warmińsko-mazurskim turyści ci byli zmuszeni kontynuować swoją podróż na Warmię i Mazury kolejnym środkiem transportu.

Rys. 2. Zróżnicowanie sposobu organizacji podróży według środka transportu

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Rys. 3. Długość pobytu turystów krajowych i zagranicznych w regionie Warmii i Mazur (w %)

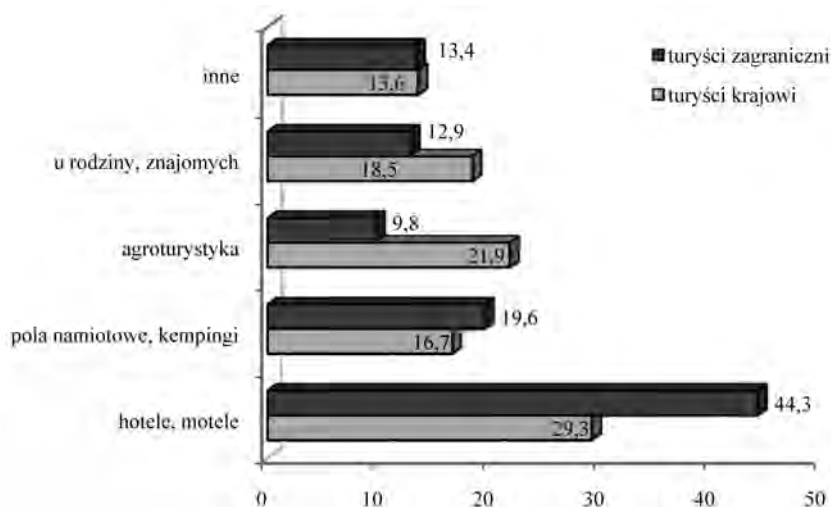
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Biorąc pod uwagę sposób organizacji podróży, można zauważyć, że zarówno wśród turystów krajowych, jak i zagranicznych przeważały wyjazdy indywidualne

nad zorganizowanymi (odpowiednio: 81,5% oraz 91%). W tej sytuacji zlokalizowane na terenie całego województwa warmińsko-mazurskiego PIT spełniały ważną rolę w informowaniu turystów o ofercie noclegowej, rekreacyjnej, kulturalnej oraz zabytkowej Warmii i Mazur.

W analizowanym okresie letnim 2008 r. najczęściej wymieniana długość pobytu turystów krajowych w województwie warmińsko-mazurskim wyniosła od 4 do 7 dni (43%) i była wyższa w stosunku do respondentów z zagranicy, którzy deklarowali swój tygodniowy pobyt na Warmii i Mazurach w ponad 30% przypadków (rysunek 3). W odróżnieniu od turystów krajowych, zagraniczni goście decydowali się znacznie częściej na długotrwały pobyt turystyczny w badanym województwie (31%).

Niemal połowa turystów zagranicznych podczas pobytu wypoczynkowego na Warmii i Mazurach korzystała z hoteli lub moteli (44,3% respondentów; rysunek 4). Wśród polskich gości ta forma zakwaterowania również należała do najpopularniejszej (29,3%), choć niewiele mniej respondentów ceniło sobie również wypoczynek w domostwach agroturystycznych (21,9%). Prawie co piąty turysta zagraniczny korzystał również z pól namiotowych zlokalizowanych w pobliżu jezior mazurskich (19,6%), zaś najmniej popularną formą zakwaterowania wśród tej grupy osób były kwatery agroturystyczne. Spośród innych form zakwaterowania turyści wymieniali schroniska młodzieżowe, akademiki, internaty, własne działki rekreacyjne oraz kwatery prywatne.

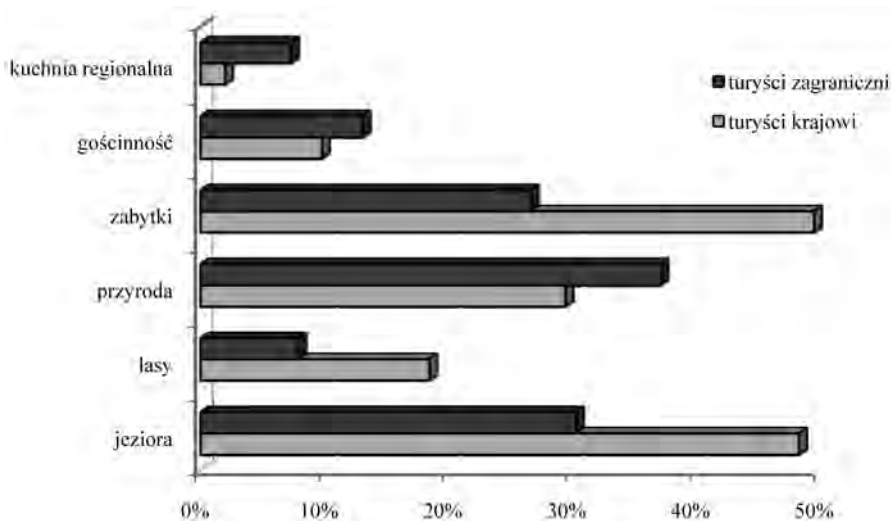

Rys. 4. Rodzaje zakwaterowania turystów krajowych i zagranicznych w czasie pobytu w woj. warmińsko-mazurskim (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Przedmiotem badań ankietowych było również poznanie opinii turystów na temat atrakcyjności regionu Warmii i Mazur. Niemal wszyscy turyści krajowi oraz zagraniczni uznali woj. warmińsko-mazurskie za atrakcyjne pod względem turystycznym (odpowiednio: 99% i 98%). Tym ostatnim region najbardziej kojarzył się z czystymi jeziorami, bogactwem natury oraz lasami (odpowiednio: 34%, 12% oraz 10% respondentów). Mazurskie jeziora zdecydowanie częściej były synonimem wypoczynku w woj. warmińsko-mazurskim dla respondentów krajowych (46%), na kolejnych miejscach znalazły się lasy oraz bogactwo fauny i flory (odpowiednio: 7,6% i 5,6%). W świadomości turysty region nie jest niestety zbyt silnie kojarzony z bogactwem zabytków, które oferuje. Spośród gości krajowych tylko 5,6% pytanym identyfikowało Warmię i Mazury z regionem oferującym monumenty o znaczeniu historycznym. Sytuacja ta wyglądała jeszcze gorzej, biorąc pod uwagę odpowiedzi turystów z zagranicy (4,6%).

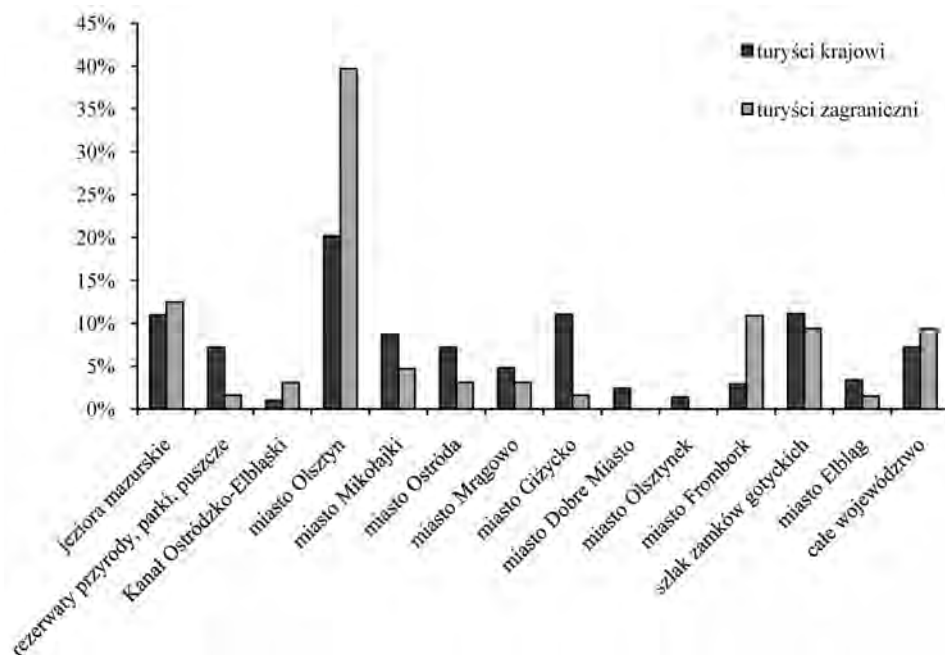
Respondenci zostali również zapytani o najbardziej atrakcyjne ich zdaniem walory/miejsca, które zapamiętali podczas swojego pobytu w woj. warmińsko-mazurskim (rysunek 5). Na pytanie, co najbardziej podobało się im na Warmii i Mazurach?, turyści krajowi, podobnie jak w poprzednim pytaniu odnośnie pierwszych skojarzeń z hasłem Warmia i Mazury, podawali jeziora (48,4%), lasy (18,5%) oraz przyrodę (29,5%). Niewątpliwym zaskoczeniem było jednak uznanie przez nich za największą atrakcję turystyczną regionu zabytków (49,6%). Z kolei turyści zagraniczni za największe walory regionu uznali bogactwo przyrodnicze (37,2%), czyste, rozległe jeziora (30,4%), zabytki (26,7%), cenili oni sobie również gościnność Polaków (13,1%) oraz kuchnię regionalną (7,3%).

Rys. 5. Atrakcje zapamiętane przez turystów podczas pobytu w woj. warmińsko-mazurskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Region Warmii i Mazur tak dobrze zapisał się w pamięci odwiedzających go turystów krajowych i zagranicznych, że planują oni kolejną wizytę w badanym województwie (odpowiednio: 99% i 96%).

Rys. 6. Atrakcje, które turyści deklarują odwiedzić podczas kolejnego pobytu na Warmii i Mazurach (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Wśród populacji aktywnych turystycznie Polaków planujących wypoczynek na Warmii i Mazurach chęć odwiedzenia stolicy województwa deklarowało około 20% ankietowanych, czyli prawie dwukrotnie mniej niż turystów zagranicznych (39,7%, rysunek 6). Na drugim miejscu wśród najczęstszych odpowiedzi respondentów krajowych znalazły się jeziora mazurskie, szlak zamków gotyckich oraz miasto Giżycko (11% deklaracji). Dość duży odsetek turystów był również zainteresowany ponowną wizytą w całym województwie, rezerwatach przyrody, miastach Mikołajki i Ostróda (odpowiednio: 7,2%, 7,2%, 8,7%, 7,2%). Turyści zagraniczni znacznie częściej planowali w przyszłości odwiedzić Frombork (10,9%). Niewątpliwie rzadko wszyscy badani turyści deklarowali swój powrót do województwa w rejon Kanału Elbląskiego (jedynie 1% turystów krajowych oraz 3,1% turystów z zagranicy).

4. Podsumowanie

Gromadzenie opinii osób odwiedzających dany obszar jest niewątpliwie jednym z najbardziej skutecznych procesów doskonalenia marki turystycznej regionu. Jeżeli określone preferencje turystów zostają spełnione, należy z całą pewnością taki stan pielęgnować. W przypadku gdy oczekiwania gości odbiegają od rzeczywistości, powinno być to sygnałem dla organizatorów ruchu turystycznego do wyeliminowania błędów i niedociągnięć.

Niniejszy artykuł był próbą przedstawienia opinii turystów na temat atrakcyjności turystycznej regionu Warmii i Mazur w kontekście ich oczekiwań i doświadczeń. W świetle uzyskanych odpowiedzi można sformułować następujące wnioski:

1. Średnia wieku turystów krajowych odwiedzających nasz region plasuje się od 18. do 30. roku życia, zaś w przypadku turystów zagranicznych jest to przedział 31–40 lat, dlatego też podmioty zainteresowane rozwojem turystyki w swoich działaniach powinny przykładać większą uwagę do organizowania zróżnicowanej oferty turystycznej przede wszystkim dla tych grup wiekowych.

2. Województwo warmińsko-mazurskie odbierane jest przez turystów jako obszar zróżnicowany przyrodniczo, oferujący bogactwo jezior i lasów, co jest zgodne z oczekiwaniami respondentów. Mankamentem okazuje się jednak niedostateczna infrastruktura komunikacyjna, zwłaszcza dla turystów zagranicznych, dla których brak połączenia lotniczego z tą częścią kraju jest dużym minusem rzutującym na konieczność podjęcia dłuższej, wieloetapowej podróży wakacyjnej.

3. Turyści są zorientowani w atrakcjach turystycznych występujących w woj. warmińsko-mazurskim, wymieniają wiele obiektów zabytkowych, pomników przyrody, niektóre imprezy kulturalno-rozrywkowe, powszechnie znane miasta mazurskie. Niemal wszyscy respondenci planują ponowną podróż na Warmię i Mazury w celach wypoczynkowych, co świadczy o ich dużym zadowoleniu z pobytu na badanym terenie.

4. Wypowiadane negatywne uwagi wskazują na konieczność przeprowadzenia określonych zmian w następujących obszarach:

- infrastruktury noclegowej, w tym kempingowej, pól namiotowych, obiektów agroturystycznych, wybieranych przez turystów znacznie rzadziej aniżeli hotele, motele i pensjonaty,
- promocji zabytków Warmii i Mazur, w tym przede wszystkim Kanału Elbląskiego, zamków gotyckich, zabytkowych miast i miasteczek, bardzo rzadko kojarzonych z wizerunkiem regionu,
- stanu nawierzchni dróg i połączeń komunikacyjnych, podjęcia działań przez organy decyzyjne w zakresie budowy lotniska pasażerskiego,
- oferty turystyczno-rekreacyjnej, w tym sportowej.

Literatura

1. Dębiewska M., Skorwider J., *Wpływ integracji Polski z Unią Europejską na rozwój działalności turystycznej w regionie Warmii i Mazur*, Prace Naukowe AE, nr 1015: *Agrobiznes 2004. Sytuacja agrobiznesu w Polsce po przystąpieniu do Unii Europejskiej*, t. 1, Wydawnictwo AE, Wrocław 2004.
2. Goner H., *Budowa i utrwalanie marki obszaru Kanału Elbląskiego*, konferencja otwierająca projekt „Zintegrowany system promocji turystycznej obszaru Kanału Elbląskiego”, Elbląg 2009.
3. Niewiadomski K., *Czynniki różnicujące ruch turystyczny na przykładzie Polski i województwa podlaskiego*, *Studia Regionalne i Lokalne*, nr 4 (38), Warszawa 2009.
4. *Raport otwarcia marki Warmii i Mazur*, Polska Agencja Rozwoju Turystyki SA na zlecenie Warmińsko-Mazurskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, Olsztyn–Warszawa 2008.
5. *Studium uwarunkowań atrakcyjności turystycznej Polski Wschodniej*, Instytut Turystyki Sp. z o.o. na zlecenie Polskiej Organizacji Turystycznej, Warszawa 2008.
6. *Sustainable tourism as a factor of cohesion among European regions*, Committee of the Regions, CoR Studies E-6/2006, Brussels 2006.
7. *Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2007 r.*, Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 2008.
8. *Współczesna gospodarka światowa*, red. A.B. Kisiel-Łowczyk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2003.

TOURIST ATTRACTIVENESS OF WARMIA AND MAZURY VOIVODSHIP IN SUMMER 2008 ACCORDING TO TOURISTS' OPINIONS

Summary: The article presents opinions of tourists regarding tourist attractiveness of the Warmia and Mazury region in summer 2008, based on study results of Polish and foreign tourists. The reasons of tourists' arrivals to Warmia and Mazury area are named. There are also positive and negative remarks of the respondents on Warmia and Mazury Voivodship. The article ends with conclusions resulting from the conducted research.